

Karakter ve Değerler Eğitimi

Temel Kavramlar

Dr. Fehmi Demir

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

İletişim

 Siirt Üniversitesi

English

Kullanıcı Adı

Şifre

Sayıların Toplamı

Oturum Açmak İçin Kalan Süre 04:47

fehmi.demir@siirt.edu.tr
drfehmidemir@gmail.com

484 211 1111-3187

Dersin İşleyişı

Ödevler

Derse Katılım

Sınavlar

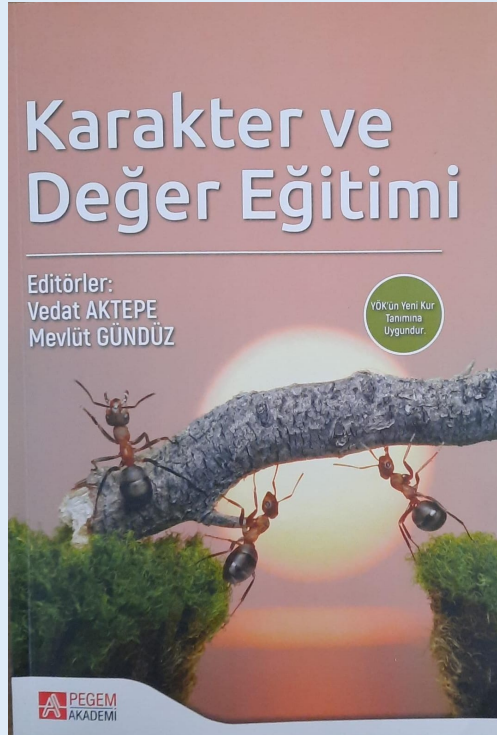
Vize/Mazeret

Final/Bütünleme

Kaynaklar

- Editörler. Salih Zeki Genç-Adem Beldağ. **Karakter ve Değer Eğitimi**. Pegem Akademi Yayınları
- Editörler. Vedat Aktepe-Mevlüt Gündüz. **Karakter ve Değer Eğitimi**. Pegem Akademi Yayınları

Dersin İşlenişi

- Ahlak-Etik
- Tutum
- Değer
- Erdem/Fazilet
- Kişilik/Şahsiyet
 - Karakter
 - Mizaç/Huy
 - Benlik

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

Kişilik-
Şahsiyet

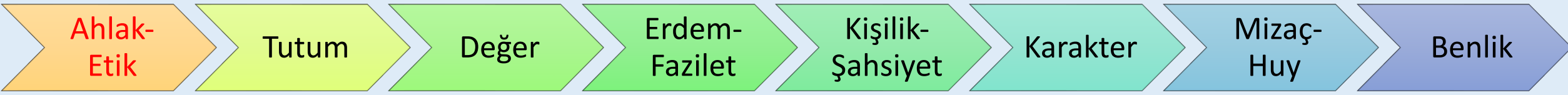
Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- Ahlak, **toplumsallaşma**nın bir gereği ve ürünüdür.
- Bir arada yaşama ve toplumun kendi devamlılığını koruma ihtiyacı, ahlakın **bireysel boyut**unun yanında **toplumsal yön**ünü ortaya çıkarmış ve bireylerin toplum içinde kendini konumlandırmasında etkili olmuştur.
- Bu uyum sürecinde bireyler, doğru ve yanlış olan üzerinde uzlaşmış ve bireylerin sağlıklı bir şekilde bir arada yaşayabilmelerine hedefleyen **ilke ve kurallar** geliştirmişlerdir.
- Böylece toplumun ve bireyin mutluluğuna katkı sağlayan ahlaki davranışlar ortaya çıkmıştır.

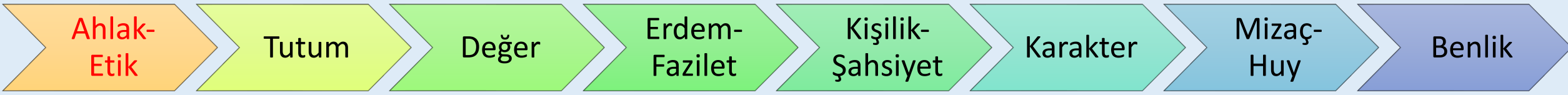

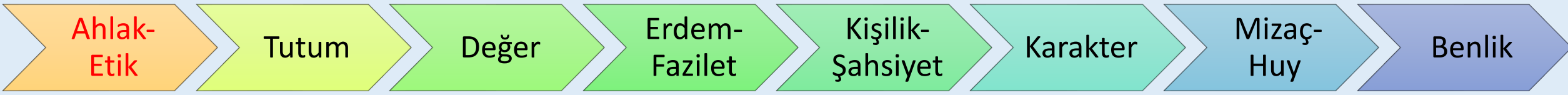
- Arapça bir kelime olan Ahlâk, "seciye, tabiat, huy" anlamlarına gelmektedir. İslami literatürde, iyi veya kötü huyları, fazilet veya reziletleri ifade etmek için kullanılmıştır.
- Sözlükte ahlâk, bireylerin **davranışlarını** ve birbirleriyle olan **ilişkilerini** düzene sokmak, bireysel ve toplumsal refahı ve mutluluğu sağlamak amacıyla toplum tarafından benimsenmiş/geliştirilmiş ve toplumu oluşturan bireylerin uymak zorunda **olduğu standart, kural, ilke ve değerler** bütünü olarak tanımlanmaktadır.

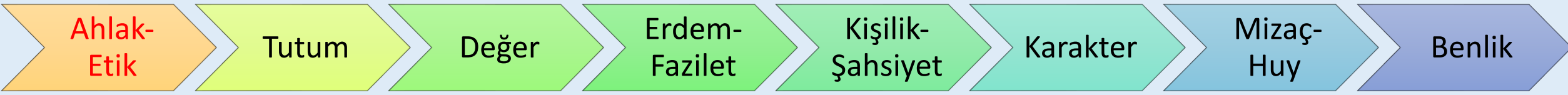
- Bir diğer tanımla ahlak, bireysel ve toplumsal mutluluğu ve sürecin devamlılığını amaçlayan **değerler organizasyonu**dur.
- Toplumlara ve çağlara göre kapsamı ve içeriği değişebilen ahlak, kişi veya insan grubunca benimsenen **törel davranış kurallarının toplamını** oluşturmaktadır.
- Ahlak, bireylerin davranışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini, bireysel ve toplumsal refahı düzene koyar.

- Ahlak ve etik bazen birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ahlak **töreleşmiş**, gelenekleşmiş doğru ve yanlışın yaşandığı **yaşam biçimi** iken etik bu pratiğin **teorik altyapısı**dır. Ahlak, etiğin uygulanması, sosyal hayattaki pratik karşılığıdır.
- Etik kişinin belli bir durumda **ifade etmek istediği değerler** ile ilgili iken ahlak, bireyin bu **değerleri gerçekleştirme** ve **hayata geçirme** tarzına karşılık gelmektedir.
- **Ahlak** kapsamı açısından daha **yerel** iken **etik** daha **evrenseldir**.
- Ahlak ile etiğin **ortak noktası karakterdir**.

- Ahlak felsefede de bir konu olarak yer almaktadır. Felsefe açısından ahlak **nazari ve ameli** olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
- *Nazari ahlakta* var olan ahlaki yargıların **nasıl ortaya çıktığı; anlam ve gayesi** üzerinde durulmaktadır.
- *Amali ahlakta* ise bireyin davranışlarına yön veren değer yargıları vardır. Bunlar, **bireyin nasıl ve neye göre davranması** gerektiğini belirler. Bireyin sorumluluklarının ön planda olduğu bu ahlakta sadece bireyin değil toplumun da mutluluğu gözetilmektedir.

- İslam felsefesinde ahlakın sistemli hale getirilmesinde Farabi'nin katkısı oldukça fazladır. Farabi, **felsefe ile dinin görüşlerini birleştirmiş**, psikolojiyi ahlâka, ahlâkı siyasete ve siyaseti de metafiziğe tutarlı bir şekilde bağlamıştır.
- Ahlâk felsefesi deyince **akla gelen ilk eser**, İbn Miskeveyh'in **Tehzîbü'l-ahlâk** adlı eseridir. Bu eser kendisinden sonra gelen filozofların ahlak ile ilgili görüşlerinde mihenk taşı olmuştur.

Ahlak ve Karakter

- **İnsan**, karşılaştığı olayların ve kişilerin, içinde bulunduğu sosyoekonomik ve sosyokültürel koşulların, gelenek ve yasaların, fiziksel **çevrenin etkisindedir**. İnsan, bu etkenlerin etkileşimi sonunda varlık kazanır. Bu oluşum, hiçbir zaman iki ayrı insan için tıpatıp aynı olamaz. Dolayısıyla hiçbir **kimse bir diğerrinin tıpatıp aynısı değildir**.
- Fakat ahlak, neyin iyi neyin kötü olduğu konusunda bireyleri **ortak bir paydada birleştirdiği** için ayrı karaktere sahip bireylerin bulunduğu bir toplum olsa da onaylanmış bu ilkeler, toplumsal refah, huzur ve birlikteliğin artmasına katkı sağlayacaktır.

Ahlak ve Eđitim

- Bireyler, içinde bulunduğu toplumda «iyi ahlak» **kaideleri oluşturur**, zaman içinde bunları **değiştirir** ve kendinden sonra gelen kuşaklara bu kaideleri **öğretmeye çalışır**. Bu süreçte birey hem öğrenen hem de öğreten rolündedir. Dolayısıyla **ahlak, bir eğitim işidir ve en çok eğitim ile ilişkilidir**. Bu nedenle eğitim sistemleri/politikaları bireylerin ahlaki gelişimlerini destekleyecek şekilde planlanmalıdır.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

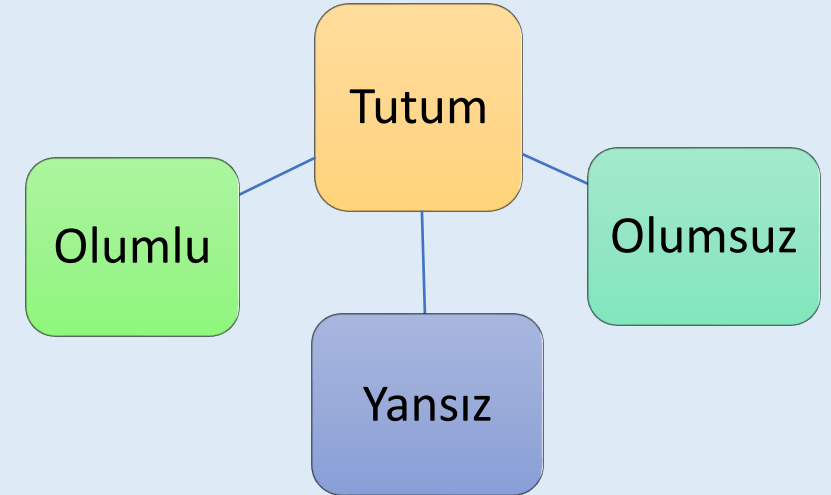
Kişilik-
Şahsiyet

Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- Belirli kişilere, nesnelere, olaylara ya da kurumlara karşı her zaman aynı türden olumlu, olumsuz veya yansız davranmamıza yol açan sürekli ve değişmez inanç, duygu ve eğilimdir.
- Tutumlar gözlenememelerine rağmen gözlenebilen ve incelenebilen davranışları ortaya çıkarma eğilimindedirler.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

Kişilik-
Şahsiyet

Karakter

Mizaç-
Huy

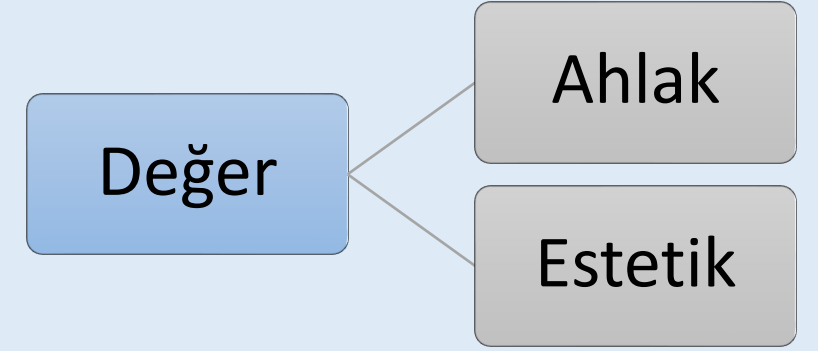
Benlik

- İnsanın eylemlerinin altında 'değer' veya 'değer kümesi' bulunmaktadır.
- 'Değer'den yoksun bir insan eylemi bulmak mümkün değildir. Bu açıdan **değer, insana özgü ve insanla anlam bulan bir kavram**dır.
- İnsana özgü olması onu felsefe, psikoloji, matematik ve din bilimleri gibi birçok sosyal bilim açısından değerli kılmış ve bu disiplinlerin değeri kendi alanları perspektifinde incelemelerine, yorumlamalarına ve tanımlanmasında da buna uygun bir yaklaşım sunmasına neden olmuştur.

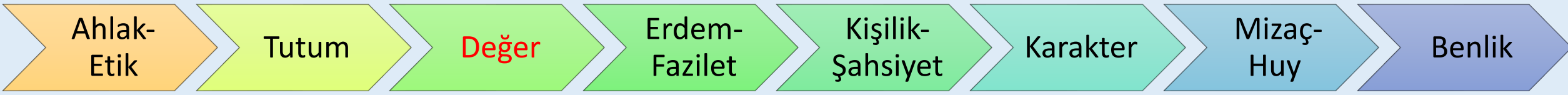

- Felsefenin **üç temel konusundan biri** değerdir. Felsefede değer, **değerlendirme görevini** yerine getirmektedir. İyi, güzel, faydalı veya doğru olan nedir?, Hangi değerler iyidir?, Hangi değerleri öğrenmemiz gerekir?

- Psikolojide değerın önemi bireyin davranışlarında **yön verici bir etki**ye dayanmasındadır. Buna bağılı olarak değerler, insanların duygu, düşünce ve davranışlarının oluşmasına kaynaklık eden **temel inançlar** olarak değer inanç ilişkisi bağlamında psikologların; değer tutum/davranış ilişkisi bağlamında da davranış bilimcilerin konusu olmuştur.

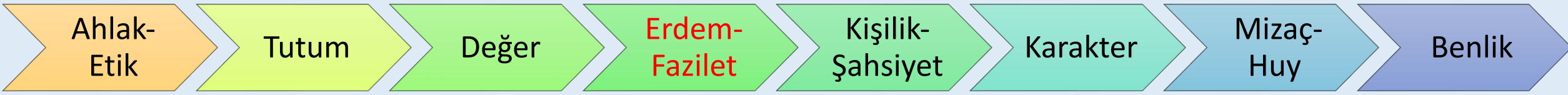

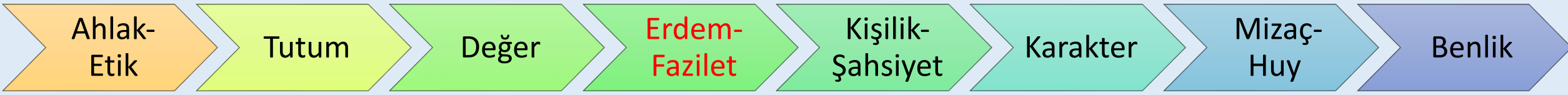
- Değerler, toplumların büyük çoğunluğu tarafından kabul görmüş ve korunmaya çalışılan **temel ahlaki ilkelere dayanan ortak amaçlar, inançlar, standartlar, yargılar ve kurallardır.**
- Bireylerin davranışlarının nedenleri ile değerler arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır.
- Değer tanımlarında **öne çıkan kavramlar** “İnanç, yargı, ölçüt, rehber, kılavuz, amaç, hedef, gaye, standart, prensip, kural, kıymet, duyuş, düşünüş, tutum ve davranışlar”

Değer ve Karakter

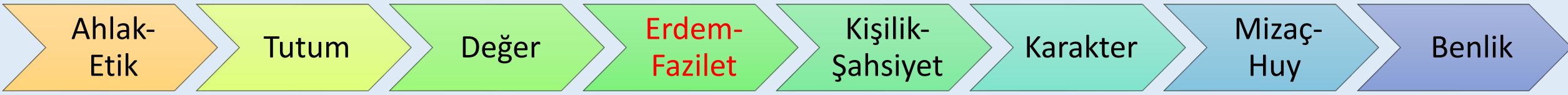
- **Değerler**, bireylerin çevresi ile kurduğu etkileşim sonucunda içselleştirilen ve bireyin davranışlarının şekillenmesinde ayrı bir öneme sahip olan **kişilik özellikleridir**. Bu özellikler, değer ile karakter arasındaki yakın ilişkiyi ortaya koyar.
- Kişiliğin ahlaki yönü olan **karakter, bireyin içselleştirdiği ve ruhunda kökleşmiş değerler ile oluşur**. Yani, «Bireyin karakteri onun kökleşmiş değerlerinin bütünüdür.»

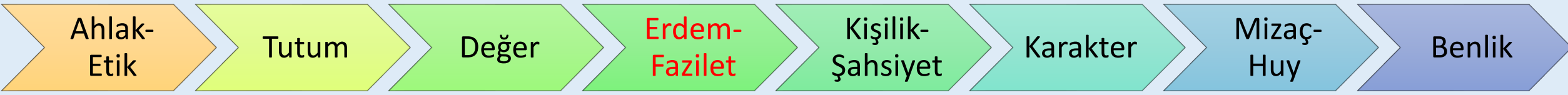
- Toplumca kabul görmüş, genellikle de ahlak ve din tarafından onaylanmış ve birey tarafından **içselleştirilmiş değerlerdir**. Yani erdem, **ahlakın övdüğü ve ahlaklı olmanın gerektirdiği niteliklerin ortak adıdır**.
- Genelde doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik, alçakgönüllülük, cesaret, iyi yüreklilik, ölçülülük, bilgelik ve yiğitlik erdemli olmanın göstergeleri olarak kabul edilmiştir.

- **Erdemli davranış** ise bireyin toplumca onaylanmış ahlaki standartlara uygun bir şekilde hareket etmesi anlamında kullanılmıştır.
- Ahlaki güzelliklerin özümсенerek karakter haline dönüştürülmesi olarak görülen erdem/fazilet, ahlaki olan dışında ideal bir insanın tüm alanlardaki yetkinlerini ifade etmek için de kullanılmıştır.

- Filozofların erdemi ve ahlaksal iyiyi nasıl tanımladıkları onların ahlaki öğretilerinin de şekillenmesinde önem arz etmiştir.
- Sokrates erdemi, kişiliğin bir parçası ve yaşamın en önemli amacı mutluluğa erişmeye katkıda bulunan **insani yetkinlik** olarak görmektedir.
- Platon'a göre her varlığın (canlı veya cansız) yerine getirmesi gereken bir işlevi vardır. Erdem de varlık veya organizmanın **kendi uygun işlevini yerine getirmesi**nden meydana gelen durumdur.
- Aristoteles, erdemi insanın en yüksek ereği olan **mutluluğun en temel koşulu** olarak görmüştür.

- İslam ahlak düşünce sisteminde de erdem ile görüşler, antik dönemden gelen geleneğe bağlı olarak şekillenmiş ve erdem "**orta olan**" **ilkesi** olarak kabul görmüştür.
- Burada bireyin kendi imkân ve şartları çerçevesinde **orta olma durumu ön planda tutulmuş** ve her bir erdemin karşısında pek çok erdemsizliğin olabileceği; erdemin bir dairenin merkezi ve bu merkezin dışında yer alan tüm noktaların erdemsizlik olduğu savunulmuştur.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

Kişilik-
Şahsiyet

Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- İslam ahlak düşüncesinde nefsin üç önemli gücü olan şehvet, öfke ve düşünmenin orta olması halinde sırasıyla iffet, cesaret ve hikmet erdemleri ortaya çıkar ve bu erdemler bireyin kişiliğinde yer almasıyla da adalet erdemi meydana gelmektedir.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

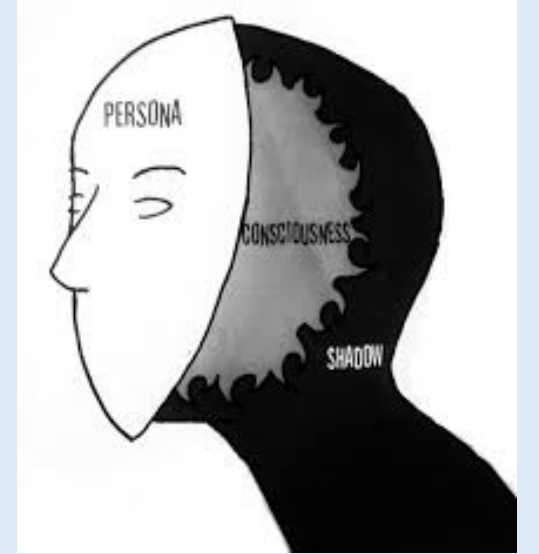
Kişilik-
Şahsiyet

Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- Latince «persona-maske» kavramından gelmektedir. Persona, eski Roma tiyatrolarında oyuncuların role uygun taktıkları maskelerdir.
- **Kişiler arasındaki farkları** anlatmayı amaçlamaktadır.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

Kişilik-
Şahsiyet

Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- Kişilik, bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin; şahsiyet de bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği **insanlara yakışacak alışkanlıkların ve davranışların** bütünüdür.
- Kişilik, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden ve ferdin **bütün özelliklerini yansıtan dinamik bir süreçtir.**

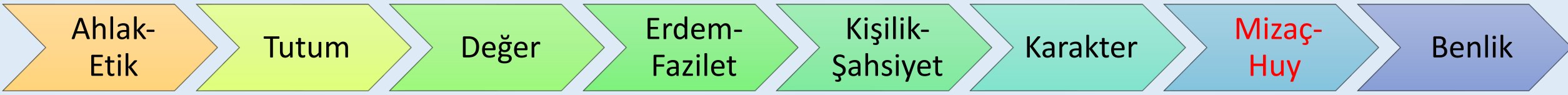
Duygular
Yetenekler
Mizaç
Sosyal Özellikler
Psikomotor Özellikler
Bilişsel Özellikler
Değerler
İnançlar
Tutumlar
Görüşler

Kişilik/Şahsiyet Özellikleri

- İnsanın külli özellikleri, bireysel farklılıklar ve bireysel özgünlük.
 - Kuramsal yapı/organizasyon
 - Gelişimsel bakış açısı
 - Tek oluş ve istikrar
-
- Bireyin kişiliğini bireysel kılan temel özellikleri karakter, mizaç, benlik, yetenek ve eğilimlerdir.

- Karakter, davranışlardaki **kalıcı eğilimlerdir**. Karakter, kişiliğin derinliklerine kök salmış davranış, tutum ve değerleri bütünleştiren örgütlenme ilkesine işaret eder
- Doğum ile başlayan ve sosyal yaşantılar çerçevesinde gelişen bir süreçtir. Bu süreçte bireyin **değerleri benimsemesiyle karakter gelişir**. Benimsenen her değer kişiliğin bir parçası haline gelir. Bireyin tutum ve davranışlarındaki tutarlığı karakterini ortaya koyar.
- Karakterin **en önemli özelliği kalıcılık/devamlılık/tutarlılıktır**.

- Mizaç ve huy birbirinin yerine kullanılabilen iki kavramdır. Huy, sözlüklerde yaradılış, tabiat, karakter, insan vücudunun fizyolojik yapısı, sağlık olarak tanımlanmaktadır. Mizaç, ise şahsiyet olarak ifade edilen şeylerin çoğunu içine alan geniş bir kavramdır.
- Mizaç bazen karakter ile birlikte kullanılsa da aralarında fark bulunmaktadır. Mizaç, duygulara dayalı becerilerin ve alışkanlıkların bütünleştirilmesinin altında yatan **duyumsama, bağlantı kurma ve motivasyon süreçlerine**; karakter ise, kavramsal öğrenmeye dayanan sembolizasyon ve soyutlaştırma süreçlerine karşılık gelmektedir.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

Kişilik-
Şahsiyet

Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- Bireyin kendini anlamlandırma sürecinde edindiği tecrübeler vasıtasıyla «kim olduğu ve nasıl biri olduğu» ile ilgili sorularının cevaplarına ulaştığı, onu diğerlerinden ayıran özelliklerdir.
- **Bireyin kendisini ve çevresini nasıl algıladığı ve kendini burada nasıl konumlandığı** ile ilgilidir. Bu nedenle benlik, bireyin özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, amaç ve hedeflerine ilişkin kanıların bütünüdür.

Ahlak-
Etik

Tutum

Değer

Erdem-
Fazilet

Kişilik-
Şahsiyet

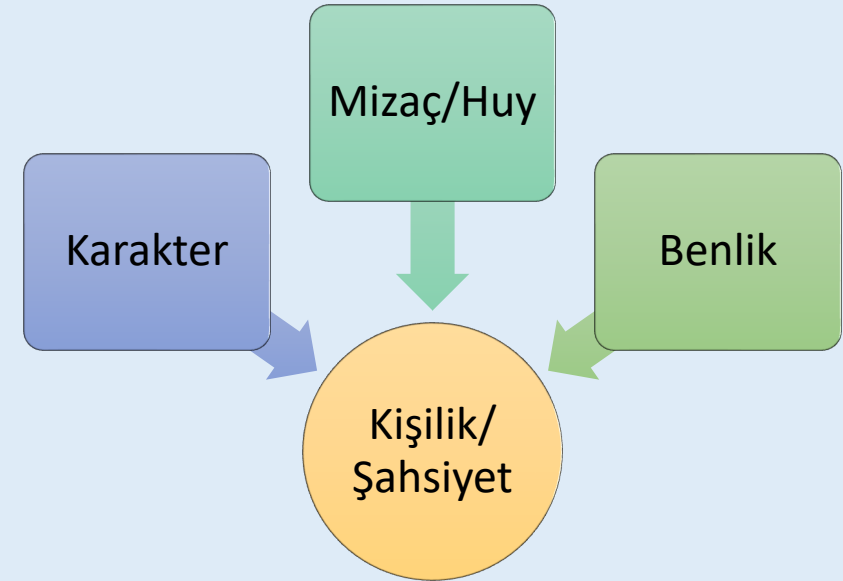
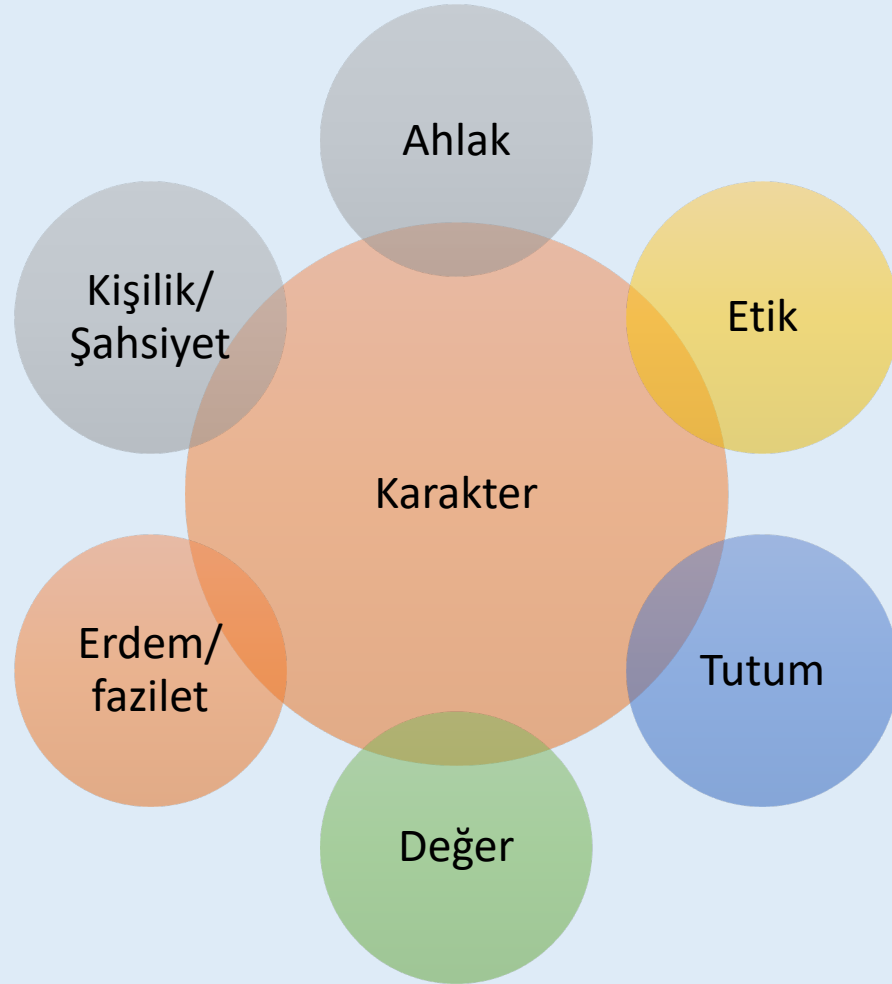
Karakter

Mizaç-
Huy

Benlik

- Benliğin gelişiminde **çocukluk dönemi ve bireyin etkileşimde bulunacağı çevreler çok önemlidir**. Benlik gelişimi erken dönemlerde başlasa da bu süreç yaşam boyu devam etmektedir. Özellikle üzerinde durulması gereken nokta bireyin benlik saygısının olumsuz yönde gelişmemesine dikkat edilmelidir ve bu sürecin olumlu şekillenmesinde özellikle aile ve yakın çevre fertlerinin etkisinin çok fazla olduğu bilinmelidir.

Sonuç Olarak

Yararlanılan Kaynaklar

- Çınar, F. (2019). Karakter ve Değerler Eğitimi. V. Aktepe ve M. Gündüz (Editörler). *Kavramsal Çerçeve*. Ankara: Pegem Akademi, ss.2-19.
- Başçı Namlı, Z. (2019). Karakter ve Değerler Eğitimi. S. Z. Genç ve A. Beldağ (Editörler). *Karakter Eğitimi ve Temel Kavramlar*. Ankara: Pegem Akademi, ss.2-19.